

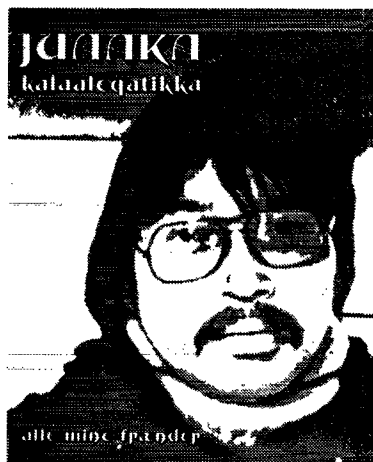
»Alle mine frænder«

Samtale med Juaaka, Karl Johan Lyberth, der netop har udgivet sin første LP på det grønlandske pladeselskab ulo

ved Keld Hansen

„Kalaaleqatikka“ (Alle mine frænder) er titel-nummeret på en ny grammofonplade fra ulo, hvor alle tekster og melodier er skrevet af Juaaka. Han synger og spiller selv guitar på alle numrene, hjulpet af Karl Sivertsen (guitar og sang), Peter Petersen (bas), Zakæus Nielsen (orgel og piano), Jørn Berglund Nielsen (violin), Hans Lennart (trommer), Karl Lyngø (harmonika) og Stig Kreutzfeldt (håndtrommer). Pladen er nr. 3 i ulo's prisværdige forsøg på at udbrede og bevare grønlandsk folke-musik. Man lagde ud med en solid succes leveret af beatgruppen Sume og fortsatte med dobbelt LP'en „aussivik 77“, optaget i juli 1977 i Qutdligssat.

I Danmark vil mange nok kende Karl Johan Lyberth fra det populære TV-program „Musikhjørnet“ eller have hørt ham i radioen, på skoler, „huse“ eller foreninger, hvor han har underholdt. Men i Grønland er Juaaka kendt og elsket af alle fra børnehavestadiet til pensionistalderen for sine børnesange. Hans mest populære „sinigit mêtánguaq“ (sov sødt, lille barn) har ofte været en klar nummer 1 på listen i ønskekoncer-

ten, siden han sang den første gang i 1974.

Karl Johan Lyberth, 26 år, studerer eskimologi i København og er med i et forskningsprojekt om forholdene i mine-byen Marmorilik. Indspilningen af „Alle mine frænder“ foregik samtidig med afslutningen af et semester på universitetet, mens folk ringede og ville have oversat, læst korrektur eller spørge om han ville komme og spille og synge sine sange.

– Og som regel siger jeg ikke nej, når folk ringer, fortæller Juaaka, selv om det kan knibe med at få tid til at rejse fra København til f. eks. Nordjylland for at spille tre kvarter på en højskole. Og drejer det sig om suverænitetens-arrangementer spiller jeg gerne uden at få noget for det. Jeg er ikke professionel musiker og har heller ikke noget ønske om at blive det. Men på den anden side lægger jeg ikke skjul på, at jeg kan lide at spille og synge. Og heldigvis lader det jo til, at folk kan lide at høre på mig, også selv om de må lytte til et sprog, de ikke forstår. Men så må man først forklare, hvad det er man synger om.

Juaaka i plade-studiet.

Fot.: Hans Erik Rasmussen

I Grønlandernes Hus i Løvstræde er det selvfølgelig noget andet, og dér har jeg også de sidste år spillet meget til danseмик sammen med to andre. Det er altid morsomt, men anstrengende at spille „gammeldavs“, og det er noget helt andet end min musik på den nye plade.

„Alle mine frænder“ har måske ikke et klart defineret budskab. Men jeg forsøger i mine sange at beskrive, hvad jeg selv og mine medmennesker ser omkring os og føler, både i Grønland og i Danmark. Mennesket og dets følelser har man lukket udenfor i udviklingen i Grønland, hvor man står med det ene ben i det kapitalistiske system, – det system, hvor mennesket aldrig er i centrum. Mange grønlandere kan i dag helt klart gennemskue konsekvenserne af det, der kaldes fremskridtet eller udviklingen, men de føler en magtesløshed. Og så kommer de fantastiske depressioner, som afspejles i den menneskelige nedværdigelse og alle de sociale tabere især blandt unge grønlandere, når de oplever konfrontationen. De har bevaret den store kærlighed til menneskenes land og føler,

at det kunne være så meget anderledes, end det er i dag.

Juaaka er født i Umanak 1952 og kom første gang til Danmark som 13-årig. Her skulle danskundskaberne udvikles ved et år i en dansk skole og hos en dansk familie som forberedelse til realskolen i Godthåb, hvor han var fra 1967 til 1971. Derefter fulgte et halvt år på en fynsk højskole, og meningen var, at han skulle starte i seminariet i Godthåb. Men på grund af forskellige misforståelser blev det ikke til noget. Det næste halve år gik som lagerarbejder i Umanak, det følgende år som studieteknikker ved Grønlands Radio, to år på HF i Grenå, tilbage et år som timelærer i Umanak, og i dag eskimologistuderende i København.

Om sin musikalske baggrund fortæller Juaaka:

– Det begyndte nok med, at min lillebror og jeg havde en leg, hvor vi efterlignede gudstjenester. Derhjemme havde vi et udtræksbord, og når vi trak den ene plade lidt ud, legede vi at det var orglet, mens vi skrælede i vilden sky. Jeg var vist min mors yndlingsdreng, og da

jeg var 9–10 år gav hun mig en harmonika, fordi hun mente, jeg var musikalsk. Talentet var nu noget begrænset dengang, og jeg lærte aldrig at spille mere end en enkelt melodi på den. Der var selvfølgelig ingen, der tvang mig til at spille, men jeg kunne nu godt lide den harmonika. Man kan jo let få nogle lyde frem på sådan en, og disse lyde var de andre børn meget begejstrede for.

Det var først på realskolen, jeg fik lyst til at spille guitar. Man havde dengang Godthåbs Seminariums Musikforening, og den forening har haft stor betydning for musiklivet i Grønland. Når man var medlem, underviste de ældre elever de yngre gratis, og man kunne vælge mellem trommer, bas og guitar. Vi lærte ikke noder, men så snart vi havde lært 3 greb på guitar, spillede vi sammen hver dag, så snart vi havde fri fra skolen. På vores værelse var der tit 3–4 mand på guitar. Og de, der gik til trommeundervisning, hev de tynde pinde af buksebøjlerne og slog med dem på stolene. Der kunne godt vanke øretæver, når lærerne kom op på kollegiet, hvor vi boede 200 mand. Det larmede jo en del. Dengang var det Beatlesmusik, der var sagen, og hvad vi ellers havde mulighed for at høre i Grønlands Radio. Vi spillede næsten altid. Til dans på seminarieskolens kollegiesal, og når vi var hjemme i Umanak forsamlingshus. En af mine brødre havde et par plader med Bob Dylan, som jeg godt kunne lide, og både dengang og nu kan jeg glæde mig over Joan Baez' musik. Men nogle egentlige forbilleder har jeg ikke i dag. Det er længe siden, jeg er hoppet af den der med idol-dyrkelse.

ALLE MINE FRÆNDER

Hør, alle mine frænder
ældgammelt er vort land
hun forlanger
at hendes børn skal styre sig selv.
Føj hende nu i alt.

Du, danskernes land,
hører du – hun forlanger
at hendes børn skal styre sig selv.
Så respektér dog hendes krav!

Og alle vi – selvstyrende –
lad os arbejde for vort
dyrebare land.

Vi, grønlændere med sjæl og marv,
lad os holde vort store land i hævd.

Hvad pressen skrev er helt
fantastisk
og mange er ordene der faldt

**MEN DET ER VOR
EJENDOM**

herfra får vi vor føde.
Hele landet er vort.

Det er meget varmt om sommeren,
meget koldt om vinteren –
således er

GRØNLÆNDERNES LAND
dér voksede de op
alle elsker de det højt.

Alle mine frænder, hør:
ældgammelt er vort land
hun forlanger
at hendes børn skal styre sig selv.
Lad os alle føje hende
lad os alle respektere hendes krav!

Juaaka.

Fot.: Hans Erik Rasmussen

I „Alle mine frænder“ har jeg forsøgt at give udtryk for, at det er på tide, at vi gør tingene selv, og at vi én gang for alle slår fast, at hele landet er vort. Samtidig er det jo også en sang, som fortæller om den store kærlighed, vi naturligt føler for vort land. De, der kan grønlandsk, vil sikkert studse over ordet „namminersuleqqai“, som i dag forbindes med hjemmestyre. Men faktisk betyder det „selvstændighed“, det ord vi bruger på grønlandsk, når vi snakker om hjemmestyre på dansk.

Det med, at man ikke kan gå ind for hjemmestyrekommissionens planer, er jo ikke nødvendigvis det samme, som at man går imod tanken om selv at styre

OPVÅGNEN

Og da jeg kom til bevidsthed
forstod hvor min skolegang bar hen.
Da jeg blev flyttet væk fra mit land,
og blev sat til at leve blandt
fremmede.

Helt alene – ensom,
sat til at leve blandt fremmede.

De har jo gjort så meget for at
holde os nede
sat os til at leve som danske
Vi – som er grønlandere.
Snak og lev som danske – siger de
og det grønlandske foragter de.
Grønlandere, lad os vågne op!
Lad os stå sammen og gøre
tingene selv!

Undertrykkelsens følger,
grønlandernes fornædning
må vi sammen arbejde os ud af.
Lad os stå sammen og gøre
tingene selv.
Grønlandere, lad os vågne op!
Lad os samlet arbejde os fremad!

tingene. Jeg har blot som så mange andre ikke tiltro til, at der vil ske ret store forandringer, når hjemmestyreordningen træder i kraft til foråret.

Jeg har lavet en lang række kærligheds-sange, mange flere end dem, der er kommet med på pladen. Og jeg har prøvet at fortælle om kærligheden som et af de helt fundamentale behov, der ikke er blevet dækket for os unge grønlandere. Mange er rejst til Danmark som 13-

DE HAR FÅET FRED

Som buldren af stormens bølger
 mod klipperne
råber det endnu i mit indre af sorg.
Ved at høre I er borte
og aldrig kommer igen.
Livet som menneske er for dyrebart
til at miste det.

Engang i tiden kom de første
for at leve i det store
 menneskenes land.
Men nu – blandt de sidste –
 er mange
taget bort.
Nogle af dem for evigt.
Og mødre skjuler deres tårer
sorgens bitre tegn.
Grønland, hvorfor lader du
 dine døtre
lide så meget?

Stormens bølger lægger sig hen,
og havet falder til ro –
det er, som vil det sige:
„DE HAR FÅET FRED.“
Det er så gaven, de har givet,
og som alle må tage imod.
Tage imod livet som menneske
og ikke miste det.

årige og har så været under uddannelse hjemmefra resten af deres opvækst. Og det er lige galt, om man kommer fra et mindre sted til Danmark eller Godthåb. Man er lige fremmed overfor dem man omgås og føler sig helt alene og ensom. I løbet af de sidste 10 år er det f. eks.

kun lykkedes vores familie at holde jul sammen en enkelt gang.

„De har fået fred“ skrev jeg først og fremmest til de venner, som ikke er her længere, og til dem, der sidder tilbage med smerten. Og sangen handler endelig også om alle dem, der rejser ned for at gå i skole i Danmark. Det står meget tydeligt for mig, hvordan stemningen var, da vi efter sommerferien, år efter år, begyndte at rejse væk. Mødrene var nok stolte over, at deres børn fik en uddannelse, men man kunne ikke undgå at lægge mærke til, hvordan de ofte vendte ansigterne bort for at tørre en tåre bort. Og det var jo lige så svært for de unge. Der var bare ikke noget alternativ. Vi ville meget gerne rejse og opleve noget, selv om vi inderst inde var bange og usikre. Selv store børn viste åbent deres følelser og græd meget, når de skulle rejse. Det var frivilligt, men når læreren og andre autoriteter havde anbefalet det, var der lige som ingen vej tilbage.

Der er sket så meget i Grønland. Vi er blevet fremmedgjorte, og der er kommet så mange problemer, at Menneskenes land ikke længere er et fredfyldt land. Hvorfor tager så mange væk? Hvorfor sidder så mange grønlandere i fængsel i dag, og hvorfor begår så mange unge selvmord? Udviklingen har givet os sår, og det er derfor tårerne triller, hvor man end befinder sig som grønlander. De, der ikke kommer tilbage, dem der har fået fred, har fået os til at indse, at vi må kæmpe for at få et bedre menneskenes land og en tilværelse, der er meget bedre end den er nu.

DRANKEREN

Jeg vågner hver morgen
men står ikke op, før jeg har
fået min bajer
jeg kan ikke leve uden.

Jeg må ofte høre
det er for dårligt
gift – der forkorter livet –
Men så'n har jeg det nu:
Så la' mig få
endnu en slurk
der gør mig glad
der får mig til at leve igen.

Alle de problemer jeg har
gennemlevet
ikke mindst ensomheden jeg har følt
det hele glider ned med en slurk:
Så la' mig få
endnu en slurk
der gør mig glad
der får mig til at leve igen.

Ingen mennesker at ta' hen til
alle har så travlt med deres
egen lykke

ingen har tid til at hjælpe mig:
Så la' mig få
endnu en slurk
der gør mig glad
der får mig til at leve igen.

Jeg ved godt jeg dør
hvis jeg fortsætter sådan
men det er mit eget liv
jeg ved, jeg tilsidst
vil smuldre bort:
Så la' mig få
endnu en slurk
der gør mig glad
der får mig til at leve igen.

Og når mit liv engang er udslukt
hvorfor skæve forskræmt til
kroppen –
I, som aldrig undte mig et blik
dengang jeg hungrede efter liv:
Så la' mig få
endnu en slurk
der gør mig glad
der får mig til at leve igen.

Drankeren er et ulykkeligt menneske, der alene kun kan få problemerne på afstand med en slurk af flasken. Og vi andre bebrejdes med rette, at vi ikke har tid til at række en hjælpende hånd, fordi vi har så travlt med os selv. I sangen kommer jeg ikke med moralske opstød. Men jeg har forsøgt at beskrive hvordan det føles, når man oplever tingene indefra. Vi andre konstaterer bare, at han eller hun drikker. Vi tager afstand fra det uheldige og ulykkelige menneske

og vasker vore hænder i sprutten. Man prøver ikke at se gennem flaskeglasset og spørge, hvorfor vedkommende drikker. Det ensomme menneske er helt klar over sin egen situation og ved, at sprutten kun gør det hele værre. Men kom ikke og tal om overdreven medfølelse. Oftest har omgivelserne aldrig givet drankeren det liv, han eller hun har hungret efter. Problemerne må ses i sammenhæng, og alle taler om grønlandernes store spiritusproblem. Man taler hele

RAVNENS SANG

Da ynglingen var blevet forelsket
gik han til pigen og sagde:
„Lad mig få dig – du smukke!“
En tidlig aftenstund ved forårstid.

„Nej, nej – det kan du ikke,“
svarede pigen – „før du har
givet mig en hvid ravn.
Sådan en fugl er nemlig så smuk,
en tidlig aftenstund ved forårstid.“

Og ynglingen gik ud
for at lede efter en hvid ravn.
En sælsom gave til en pige,
en tidlig aftenstund ved sommertid.

Og da han nåede fjeldene
begyndte han at råbe på en
hvid ravn.
„En gave til en kvinde jeg elsker.“
En tidlig aftenstund ved
højsommertid.

Og da han kom tilbage sagde han:
„Se her, kvinde – her er raven,
jeg fandt for din skyld,
– lad mig nu få dig.“
En tidlig aftenstund ved efterårstid.

„Nej, nej – det kan du ikke,“
svarede pigen,
for mens du var ude og søge
den hvide ravn,
gav jeg mit ja til en anden mand!“
En tidlig aftenstund ved vintertid.
Og ynglingen gik bort med mørke
i sit sind
vraget af den kvinde, som han
elskede.

Og raven lod han flyve igen,
en tidlig aftenstund midt i den
kolde vinter.

Han kravlede op på det høje fjeld
og lod sig falde ned mod havet,
„Hvad er livet værd uden den
man holder af?“
En tidlig aftenstund ved forårstid.

Og raven deroppe synger
endnu sit:
„Qav-qav-qav“ og fortæller gerne
igen
historien om dengang ynglingen
blev forelsket
i pigen –
en tidlig aftenstund ved forårstid.

tiden om politiske løsninger og om oplysning og atter oplysning. Man prøver ustandselig, som man altid har gjort, at takle problemerne oppefra, og der sker ikke andet, end at man får brugt en masse penge. Sandheden er, at der i dag ikke er noget folk i verden, der er så oplyste om spiritus og kønssygdomme

som grønlænderne, og alligevel bliver problemerne større og større.

Ravnens sang er den ældgamle historie om ulykkelig kærlighed og om, at livet ikke er værd at leve uden den, man holder af. Det er noget, der er sket lige siden ravnene var hvide, og det vil ske

DA SOLEN BEGYNDTE AT
KREDSE OM
SOMMERENS NÆTTER

Og sneen begyndte at smelte –
sommeren var nær
snespurven er kommet

for længe siden
– og hører du dens jubelsang
fra husets tag ...

den glæder sig over
det længe ventede er kommet.

Og folkene begyndte at tage ud
til sommerpladserne

for at fiske – for at fange
– og hører du motorbådens
sælsomme tøffen

li'som den er ved at vågne
efter sin vintersøvn.

Og længere oppe ad stranden –
i det grønne

rejste de teltene
– og hører du elvens susen,
dens stærke velkomst-brusen!

Og røgen fra bålet går lige op
i luften
og hindrer myggene i at

komme nær
– og har du set – nu er maden kogt
de spiser fjordtorsk og ulk.

Og menneske-latter høres
vidt omkring
henimod midnat i det skønne

solskinsvejr
for da solen begyndte at kredse
om sommerens nætter

fyldtes maven af lykke over
at være menneske.

igen og igen lige til de bliver hvide igen. Raven er samtidig et symbol for de krav, samfundet stiller os. Næsten umulige ting. Og hvis det endelig lykkes os at opfylde disse krav, er det måske allerede for sent. For meget er måske smuldret væk i mellemtiden.

Denne stemningssang er ikke skrevet, for at vi allesammen skal „tilbage til naturen“. Den er blot en beskrivelse af de kraftige indtryk og følelser, der vælder ind over én, når man står overfor den grønlandske natur. Det er min barndoms Grønland, men det er også det jeg oplevede, da jeg var i Grønland i sommer. Da vi kom til Umanak, var isen lige ved at bryde op, og man kunne se folk tage ud af byen i både til de steder, hvor man gennem generationer er taget på fangst og fiskeri om sommeren. Og udviklingen har endnu ikke fået solen til at gå ned om natten. Min længsel efter naturen og naturens budskab til mig. Det samme føler jeg hver gang jeg kommer fra Danmark og står af flyveren i Søndre Strømfjord. Vi er mange, der har været nødsaget til at tage til Danmark for at uddanne os, men vi er heldigvis også mange, som ser frem til den dag, vi kan rejse til Grønland igen for at blive, tage hjem igen til alle vore frænder.

Den nye grønlandske LP fra ulo indeholder mange flere af Juaaka's sange med hans smukke og iørefaldende melodier. De her gengivne tekster er oversat og gendigtet af Ib Mickael og Juaaka, der har forsøgt at lægge den danske tekst så tæt op ad den grønlandske, som det har været dem muligt.